

# ANTİK DERGİSİ

Sayı/Issue: 2

Temmuz/July 2026

## KIBRIS'IN MANEVİ SAHABÎSİ: HALA SULTAN<sup>1</sup>

Atalay ACAR<sup>2</sup>

### Öz

Kıbrıs Adası, İslam dünyası için bünyesinde barındırdığı Hala Sultan Türbesi vesilesiyle eşsiz bir manevi değere sahiptir. Bu makale çalışmada; Kıbrıs'ın İslamlaşma sürecindeki sembol ismi Hala Sultan'ın (Ümmü Harâm bint. Milhan) hayatı, İslam'ın dünyaya yayılmasındaki tarihsel rolü ve kabrinin süreç içerisindeki mimari-kurumsal dönüşümü incelenmektedir.

Bu doğrultuda çalışmanın ilk bölümünde; onun İslamiyet öncesi yaşamı, İslam'ı kabul etme sürecinde karşılaştığı zorluklar, inancını koruma adına verdiği mücadeleler ve halk anlatıları ile tarihi kaynaklarda seçkin bir sahabî olarak konumlandırılmasının ardındaki temel dinamikler incelenmektedir.

Hala Sultan'ın biyografik çerçevesinin kurulmasının ardından çalışmanın devamında; kabri etrafında şekillenen dinsel anlatıların yanı sıra, Osmanlı'nın Kıbrıs Adası'nı fethiyle birlikte yapının devlet eliyle tamir edilmesi ve bir külliye dönüşüm evreleri, ikinci el kaynaklardan aktarılan şer'iyye sicilleri ve seyyah notları ışığında ele alınarak incelenmektedir.

<sup>1</sup> Acar, A. Kıbrıs'ın Manevi Sahabisi. *ANTİK*, 2, sf.24-32.

<sup>2</sup> Atalay ACAR, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi,

Sonuç olarak bu alışma; Hala Sultan'ın şahsiyeti üzerinden İşlamiyet için bir sembol haline gelen Kıbrıs'ın, dinsel ve jeopolitik aidiyetteki kalıcı yerini mukayeseli bir perspektifle sunmaktadır. Erken dönem İşlam ftuhatından itibaren Mřlmanlar için stratejik bir değer taşıyan bu coğrafyada, Hala Sultan mirasına tarih boyunca atfedilen manevi değeri ve gösterilen askeri hürmeti ortaya koymayı amaçlamaktadır.

**Anahtar Kelimeler:** Hala Sultan, Kıbrıs, İşlamiyet, Hala Sultan Türbesi, Sahab

### **Abstract**

The Island of Cyprus holds exceptional spiritual significance for the Islamic world due to the presence of the Hala Sultan Shrine. This study examines the life of Hala Sultan (Umm Haram bint Milhan), one of the symbolic figures in the Islamization of Cyprus, her historical role in the spread of Islam, and the architectural and institutional transformation of her tomb over time.

The first part of the study explores her life before Islam, the challenges she faced during her conversion to Islam, her struggle to preserve her faith, and the main factors that led to her recognition as a distinguished Companion of the Prophet in both historical sources and popular narratives.

Building upon this biographical framework, the study then examines the religious narratives that developed around her tomb, as well as the restoration of the shrine by the Ottoman state following the conquest of Cyprus and its transformation into a religious complex (külliye). This process is analyzed in the light of (şer'iyye) (Islamic court) records and the accounts of contemporary travelers.

In conclusion, this study presents, through the person of Hala Sultan, the enduring religious and geopolitical significance of Cyprus as a symbolic center of Islam from a comparative perspective. It further aims to demonstrate the spiritual value historically attributed to Hala Sultan's legacy and the military respect shown toward it in a region that has held strategic importance for Muslims since the early Islamic conquests.

**Keywords:** Hala Sultan, Cyprus, Islam, Hala Sultan Shrine, Companion of the Prophet (Sahab)

**Hala Sultan'ın Kişiliği ve Hayat**

İslam tarihinde önemli ve eşsiz bir konuma sahip olan Hala Sultan'ın asıl adı bilinenlere göre “*Gumeysa bint Milhan*”<sup>3</sup>. Medine'nin köklü kabilelerinden Hazrec'in Neccaroğulları koluna mensup olan Hala Sultan; babası Milhan b. Hâlid ile annesi Melike bint Mâlik'in kızları olarak, 563 yılında Medine'de dünyaya gelmiştir. Hz. Peygamber'in dedesi Abdülmuttalib'in annesi Selma bint Amr'ın da Neccaroğulları'ndan olduğu için Hala Sultan ve kardeşi Ümmü Süleym<sup>4</sup> ile Peygamberimizin arasında süt ya da soy bakımından bir teyze-yeğen ilişkisi bulunmaktadır (Kandemir, 2025; Kutub, 2016). Hala Sultan, tarih boyunca birden fazla isimle anılmıştır. Bunlardan birisi “*Ümmü Harâm*”dır, bu künyeyi almasının sebebi; kardeşi Harâm b. Milhan'ın yetmiş kişilik seçkin kurra'da<sup>5</sup> şehit edilmesidir (TRT 2, 2023; Kutub, 2016). Ayrıca bazı âlimlerin belirttiği diğer rivayetlere göre Arapçası teyze anlamına gelen “*Hale*”<sup>6</sup>’den dolayı Hala Sultan, Hz. Peygamber'in sütteyzesi olması bakımından “*Hala Sultan*” veya “*Hala Hatun*” ismiyle belirtildiği bilinilir (Kandemir, 2025; TRT 2, 2023; Kutub, 2016). Hala Sultan İslam'dan önceki dönemde Amr b. Kays ile evlenmiş, bu evliliğinde Kays ve Abdullah adında iki oğlu olmuştur.

Medine'ye İslamiyet yayılmaya başladığında ilk yıllarında dini benimsemiş ve kocasına birkaç sene dini benimsemesi için rica etmişti. “*Sende imana gel, sende ateşte yanma gideceğin yer cehennemdir, aman ha*” diyerek söylemesine rağmen, kocası Amr daveti kabul etmedi. Hala Sultan'da bunun üzerine inancını en iyi şekilde yaşamak ve korumak amacıyla eşinden boşanmıştır. İnancı doğrultusunda bir müddet sonra Ensar'ın ileri gelenlerinden Ubâde b. es-Sâmit<sup>7</sup> ile evlenmiştir (Siyer, 2013). Bu evlilikten Muhammed adlı bir oğlu dünyaya gelmiştir (Kandemir, 2025). Hz. Peygamber, Hala Sultan ile Ümmü Süleym'e akrabalık bağından dolayı hususi yakınlık göstermiştir, Kuba mescidini ziyarette gittiğinde her iki kardeşin orada bulunan evlerine misafir olur, yemek yer, öğle uykusuna yatar, hazır bulunanlara nafîle namazı kıldırırdı. İki kardeşin evleri de Kuba'da hurma bahçelerinin arasında bir yerde bulunuyordu (Kutub, 2016; Yılmaz, 2017). Hz. Peygamber, Hala Sultan'ın evine sıklıkla uğramasının sebebini şöyle cevap açıklıyordu: “*Kardeşleri benimle beraber öldürüldü, onları teselli etmek için ziyaretlerine geliyorum.*” (Kutub, 2016; Yılmaz, 2017).

Hz. Peygamber, bu ziyaretlerinden birisinde istirahat ederken gülümseyerek uyanmış ve Hala Sultan kendisine “*Niçin güldünüz ya Resulullah?*” diye sorduğunda; “*Ey Ümmü Harâm!*

<sup>3</sup> Bin Abdülber onun isminin hep künyesiyle anıldığından doğru bir tesbitinin yapılamadığını zikretmektedir. Ayrıca Ümmü Süleym'e ait *Rumeysa* veya *Gumeysa* isimlerinin bazı kaynaklarda ona aitmiş gibi kullanıldığını belirtirler (Kandemir, 2025).

<sup>4</sup> Hala Sultan'ın kız kardeşidir (Kutub, 2016; Yılmaz, 2017).

<sup>5</sup> Harâm b. Milhan, yetmiş kişilik seçkin kurrâ'dan oluşan bir sahâbe topluluğu ile beraber tebliğ ve rîşat için çıkmıştı. Maûne'de Amr. b. Tufeyl, bu sahâbe topluluğuna tuzak kurarak hepsini tek tek öldürdü (TRT 2, 2023; Kutub, 2016).

<sup>6</sup> Anadolu'da günümüzde de teyze yerine kullandığımız “*hala*” kavramını da denildiğini görürüz (Kandemir, 2025).

<sup>7</sup> Ubâde b. es-Samit, ilk sahabelerdendir (Kutub, 2016).

*Ümmetinden bir kısmını gemilere binmiş, kâfirle gazaya giderken gördüm.”* demiştir. Bunun üzerine Hala Sultan; *“”Ya Resulullah! Dua et, ben de bir gazi olarak onların arasında bulunayım.”* deyince Hz. Peygamber *“Hayır, sen öncekilerdensin”* şeklinde cevap vermiştir (Kutub, 2016; Kandemir, 2025). Bu hadis ile Hz. Peygamber, ileri zamanlarda gerçekleşecek olan Kıbrıs’ın fethine işaret etmesi bakımından büyük önem taşımaktadır. Hz. Ömer, döneminden Kudüs’ün fethine kadar Medine’de ikâmet etmiştir. Kudüs’ün fethinin ardından Kudüs halkı, Halife’den kendilerine dinlerini öğretecek, aralarında adaletle hükmedecek birini göndermesini istemiştir. Halife Hz. Ömer bu göreve Ubâde b. es-Sâmit’i görevlendirmiştir. Ubâde b. es-Sâmit tayin edildiği görevinin ardından eşi Hala Sultan ile artık Filistin halkının arasında yaşamaya başlamıştır. Bu görev sürecinde Filistin halkı, hem Ubâde b. es-Sâmit hem de Hala Sultan’ı adaletli ve hoşgörülü davranışlarından dolayı sevgi ve saygı duymuştur (Kutub, 2016). Ubâde b. es-Sâmit ve Hala Sultan Filistin’deyken, Amr. b. el-Âs Mısır’da bulunan Bizanslıların (Doğu Roma) Şam’daki Müslümanların hakimiyetini tehdit ediyordu. Bundan dolayı Amr bu durumu Halife Hz. Ömer’e bildirerek Mısır’a doğru yönelmek istedi. Hz. Ömer’den gelen onayıyla Mısır’ın içlerine kadar ilerledi. Bizanslılara karşı hep başarı elde ederken Babilyon Kalesi’nde<sup>8</sup> uzun süren bir kuşatma sırasında İslam birlikleri zorlanır ve Amr, Halifeden destek kuvvet istedi. Halife ise Filistin’de bulunan Ubâde b. es-Sâmit’in kumandası altında destek kuvveti Mısır’a doğru yöneltmiştir. Hala Sultan da eşiyle birlikte Mısır’a giderek ordugâhta hemşirelik/sağlık hizmeti görevini üstlenerek gazilere yardım etmiştir. Mısır tamamen İslam Devleti’ne geçtiğinde Ubâde b. es-Sâmit ile Hala Sultan Şam’a doğru yönelerek orada ikâmet etmişlerdir (Kutub, 2016).

Ubâde b. es-Sâmit ve Hala Sultan Şam’a doğru giderken bir rivayete göre, yollarında Filistin topraklarına uğrarlar. Orada bir Yahudi’nin evinin önünde, masa büyüklüğünde üstü olan tabliyeli birkaç taş görür ve Hala Sultan bu taşların ne olduğunu sorar. Yahudi aile; *“Vallahi biz bu evi aldığımızda vardı, bu taşlar ve yerlerinden kaldıramadık o günün imkanlarından”* der. Bunun üzerine Hala Sultan taşları satın alıp alamayacağını sorar. Yahudi aile taşları almak isteyen kim olduğunu merak eder bunun üzerine Hala Sultan kendisini anlatır ve Yahudi aile; *“Biz ne yapalım satalım, bu yerinden kalkacak gibi değil ki? Verdik gitti sana hediye ettik”* der. Bir süre sonra Hala Sultan’a taşları ne zaman kaldıracağını sorarlar. Hala Sultan buyurur; *“O, zamanı gelince kaldırılacaktır”* der (Sakaoğlu, 2017). Bu sırada Şam valisi olan Hz. Muaviye, 648 yılında deniz yoluyla Kıbrıs’a gidip fethetmek amacıyla dönemin halifesi olan Hz. Osman’dan izin almak istedi. Belazürî’nin kendi eserinde

---

<sup>8</sup> Eski Kahire (Misr El-Kadime) bölgesinde yer alır.

belirttiği üzere Hz. Osman, ona yazdığı mektubunda: “Eğer gemiye karınla birlikte binersen git, izinlisin; yoksa gitme!” diye cevap verdi. İbnü’l Esîr kendi eserinde başka rivayetler de aktarmıştır. Bu rivayetler arasında Hz. Osman’ın, Hz. Muaviye’ye yazdığı mektubunda “*Bu sefer için Müslümanlardan asker seçme. Sefer için aralarında kura da çekme. Onları serbest bırak. Böyle bir gazaya çıkan varsa kendi arzusuyla ve gönüllü olarak çıksın. Sende gerekli teçhizat yardımında bulun*” şeklinde yazdığı ilk kaynaklarda belirtilmektedir. Klasik İslam kaynaklarında bu emirler yer alarak, Kıbrıs seferi için gönüllülük esasına dayanan seçkin bir sahabeler kadrosuyla gerçekleştirilmesi mümkün kılınmıştır (Aksu, 2017; Kutub, 2016).

Hz. Muaviye, Hz. Osman döneminde Kıbrıs Fethi için izin aldıktan sonra seferber için Akka’da donanma ve birlikler hazırlanır. Bu sefer için sahabelerden Karaza binti Abdiamr<sup>9</sup>, Ebu Zer el-Gifâri, Ubâde b. es-Sâmit ve Hala Sultan gibi birçok seçkin kişiler katılmışlardır (Apak, 2018; Aksu, 2017; Kutub, 2016). Hala Sultan bu fetih için 85 ya da 86 yaşlarında olmasına rağmen savaşa katılmıştır. Bu fetih peygamberimizin rüyasını müjdelemiştir. Ordunun hareket günü geldiğinde limanda demirlenmiş bir geminin bir köşesinde Hala Sultan, “*Doğru söyledin ey Allah’ın Peygamberi*” gözyaşı yanaklarından süzülürken kendi kendine diyordu. Abdullah b. Kays komutası tarafından donanma harekete geçtiğinde Hala Sultan “*Gidişi de duruşu da Allah’ın ismiyle olsun*” diyerek Kıbrıs’a doğru yelken açtılar (Kutub, 2016). Hala Sultan, Kıbrıs seferine Hz. Peygamber’in hadisenin motivasyonu ile eşî Ubâde b. es-Sâmit ile birlikte iştirak etmiş, adaya iner inmez binitinden düşmek suretiyle boynu kırılarak burada şehit olmuş ve oraya defnedilmiştir. Bu yönüyle de ilk deniz şehidi olan hanım sahabe vasfını kazanmıştır (Aksu, 2017).

Hala Sultan, Kıbrıs’ta şehit olurken daha sonraki zamanlarda Yahudi’nin evindeki olan taşlar oradan bir gece kaybolur sonra da bu taşların Hala Sultan’ın türbesinde muallak bir şekilde durduğu söylenir. Bu haber o tarafa gidince, Yahudi aile merak eder ve türbeye gidip bakar ve hakikaten kendi taşları olduğunu görünce Yahudi aile burada İslam’ı kabul etmiştir (Sakaoğlu, 2017). Hala Sultan ilerlemiş yaşına rağmen katıldığı Kıbrıs seferi, İslam tarihinin donanma marifetiyle gerçekleştirilmiş ilk deniz seferi olması bakımından dönüm noktası teşkil eder. İslam’ın ilk deniz seferi sonucunda Kıbrıs, Müslümanların hâkimiyetine geçen ilk adadır. Ayrıca dinsel ve tarihî bakımından nasıl Eyüp Sultan Hazretleri İstanbul için önemliyse, Hala Sultan da Kıbrıs için aynı derecede ve aynı şekilde önemlidir. Bu yönleriyle gerek Hala Sultan gerekse Kıbrıs birbiriyle anılır olmuş bir bütünün iki yarısı olarak tarihe

---

<sup>9</sup> Hz. Muaviye’nin eşidir.

geçmiş, tarih boyunca Müslümanlar için önemli ve stratejik bir mahal olmuştur (Tanman, 1997).

### **Hala Sultan Türbesi'nin Tarihsel Süreci**

Kıbrıs fethinden sonra Hala Sultan, uğruna şehit düştüğü toprağa defnedilmiştir. Belâzürî<sup>10</sup> kendi eserinde, Hala Sultan kabri hakkında “*Sâlih Kadın Türbesi*” olarak adlandırarak, bu kabrin etrafında sonradan türbe ve külliye inşa edildiğini söylemiştir (Aksu, 2017). Osmanlı Devleti'nin Kıbrıs'ı fethedene kadar Hala Sultan kabri ve türbesi, toplamda 922 sene boyunca bir açık hava mezarı olarak korunmuştur. Osmanlı Devleti II. Selim döneminde Kıbrıs'ı fethedince Hala Sultan'ın kabrini tanzim etmiş ve zamanla koruma altına alınmıştır. Bilinen en erken kayıt, Lefkoşa 12 numaralı şer'iyye sicilinde bulunan 1724 tarihli bir kayıttır. Muhtevasında, türbenin tamirinin 12 kese altın ile yapıldığına dair belirttiğini görürüz (Kuş, 2017)<sup>11</sup>. Osmanlı idaresinde Hala Sultan'ın türbesi hem Müslüman tebaa hem de gayrimüslim halk nezdinde merkezi bir inanç odağı haline getirilmiştir. Osmanlı padişahların Kıbrıs Adası'na görevlendirdiği birkaç vali tarafından, türbeye birkaç yapı inşa edilerek burası zamanla bir bütüncül külliye haline getirilmiştir. Türbenin çevresine, 1795 yılında Kıbrıs Muhassılı Silâhdar Kaptanbaşı Mustafa Ağa tarafından şadırvan, 1797 yılında ise tekke inşa etmiştir. Ayrıca 1814 yılında seyyah Kinneir<sup>12</sup>, Larnaka'da kaldığı zaman içerisinde, kenti gezerek günlüğüne not almıştır. Bu notlar arasında Muaviye'nin Kıbrıs seferine katılan Hala Sultan'ın defnedildiği yerde tarih öncesinden üç büyük taşla yapılan türbeyi aktarılmıştır (Kuş, 2017). Kinneir'in notlarını inceleyerek, Kaptanbaşı Mustafa Ağa'nın şadırvan ve tekke inşa ettiğini anlaşılmaktadır. 1816 yılında Kıbrıs Muhassılı Seyyid Mehmed Emin Efendi tarafından cami yaptırılarak, külliye tamamlanmış olmuştur (Tanman, 1997; Yılmaz, 2017; Turan, 2021). Osmanlı Devleti'nin Kıbrıs Adası'ndaki manevi değerlerinden biri olan Hala Sultan'a gösterilen hürmet, sadece mimari işbirliklerle sınırlı kalmamıştır. Osmanlı donanması sefere çıkarken Beşiktaş'ta bulunan Kaptan-ı Derya Barbaros Hayreddin Paşa'nın türbesinin önünde demirleyip selamlamak amacıyla 3 top atışı yaparken, aynı donanma Kıbrıs'ın Larnaka kıyılarından Hala Sultan'ın türbesinden geçerken demirleyip 4 top atışı yapmıştır (TRT 2, 2023)<sup>13</sup>. Hala Sultan Tekkesi, Kıbrıs'ın güneyindeki Larnaka kıyılarında, Tuzla

<sup>10</sup> Belâzürî, Abbasiler döneminde yaşamış bir İslam tarihçisi ve soybilimcisidir. 892 yılında ölmüştür (Fayda, 1992).

<sup>11</sup> Hala Sultan türbesi hakkında Osmanlı arşivinde daha erken döneme ait kayıtlar da 1760 yılında Şeyh Hasan tarafından türbenin yapıldığını dair bilinse de (Tanman, 1997; Çam, 2017), yeni arşiv bulguları 1750 yılına ait bir detaylı türbenin tamir yapıldığına dair bir bulunduğu bilinilir (Çam, 2017).

<sup>12</sup> İskoç asıllı İngiliz seyyah'ın asıl adı John MacDonald Kinneir'dir. Kinneir 1814 yılında İngiltere'den Hindistan'a giderken Kıbrıs'a uğrar ve bu adada bir süre kalır. Kaldığı zaman içerisinde Kıbrıs'ın, sosyo-kültürel, sosyo-ekonomi ve idari yapı ile ilgili bilgileri kendi eserinde belirtmiştir (Kuş, 2017).

<sup>13</sup> 4 top atışının yapılmasının sebebi, 3 İhlâs ve 1 Fatîha suresinin okunması anlamını taşımaktadır (TRT 2, 2023).

bölgesinde yer alan kabri bugün de ziyaret merkezi olarak özelliğini korumaktadır. (Kandemir, 2025; Yılmaz, 2017).

## SONUÇ

Bu çalışmada, İslam dünyasının erken dönem fütihat hareketlerinden bu yana hem stratejik hem de manevi bir cazibe merkezi haline gelen Kıbrıs Adası'nın; Hala Sultan'ın hayatı ve kabri etrafındaki mimari-kurumsal dönüşüm üzerinden, dinsel bir kimliğe kavuştuğu ve bu doğrultuda büyük bir değer taşındığı görülmektedir. Yapının, süreç içerisinde hem gayrimüslimler hem de Müslümanlar için manevi bir değer olarak kabul gördüğü anlaşılmaktadır. Hala Sultan mirası, Kıbrıs Adası'nı Akdeniz'deki salt jeopolitik bir toprak parçası olmanın ötesine taşınarak, onu İslam dünyasının tarihî, kültürel ve dinsel aidiyetteki kalıcı bir parçası olarak mühürlenmektedir. Bununla birlikte, Hala Sultan mirası, sadece tarihsel bir fütihat anısı veya mimari bir külliye olmanın ötesinde; hem kabri etrafında şekillenen halk anlatıları hem de Osmanlı idaresi altındaki sosyal yapının anlaşılması açısından veriler sunmaktadır. Osmanlı Devleti'nin adaya görevlendirdiği muhasıllar eliyle yapıya gösterdiği titiz ve donanmanın gerçekleştirdiği askeri hoşgörülüğü, devletin bu coğrafyadaki egemenlik anlatısını manevi bir meşruiyet zemini üzerine kurduğunu göstermektedir. Netice itibarıyla bu çalışma; erken İslam döneminden Osmanlı idaresine uzanan süreçte, bir kadın sahabînin kişiliği üzerine bir adanın nasıl kutsal bir coğrafyaya dönüştüğünü açıkça ortaya konmaktadır.

## KAYNAKLAR

**Aksu**, Ali. (2017). Emeviler ve Abbasiler Döneminde Kıbrıs. Osman Köse (Ed.). *Tarihte Kıbrıs-I* içinde (ss. 79-88). İstanbul: Akdeniz Karpaz Üniversitesi Yayınları.

**Apak**, Adem. (2018). Ana Hatlarıyla İslâm Tarihi (2. Cilt) [Hulefâ-i Râşidîn Dönemi], (21. Basım). İstanbul: Ensar Yayınları.

**Çam**, Mevlüt. (2017). Kıbrıs'ta Tasavvufi Hayat (Hala Sultan Tekkesi ve Lefkoşa Mevlevihanesi Örneğinde). Osman Köse (Ed.). *Tarihte Kıbrıs-I İçinde* (ss. 785-795). İstanbul: Akdeniz Karpaz Üniversitesi Yayınları.

**Fayda**, Mustafa. (1992). Belâzürî. *TDV İslam Ansiklopedisi*.  
<https://islamansiklopedisi.org.tr/ummu-haram>

**Kandemir**, M. Yaşar. (2025). ÜmmüHarrâm. *TDV İslam Ansiklopedisi*.  
<https://islamansiklopedisi.org.tr/ummu-haram>

**Kuş**, Ayşegül. (2017). Kinneir'in İzlenimleri Işığında Kıbrıs Adası: Mağusa, Larnaka, Lefkoşa. Osman Köse(Ed.). *Tarihte Kıbrıs-I* içinde (ss. 223-237). İstanbul: Akdeniz Karpaz Üniversitesi Yayınları.

**Kutub**, Muhammed Ali. (2016). Hanım Sahâbîler. İstanbul: Beka Yayıncılık.

**Sakaoğlu**, Saim. (2017, 26-30 Eylül 2011). Tek Örneği Evliya Çelebi'de Görülen Havada Asılı Kalan Kedi Motifi Üzerine [Tam Metin]. Doğumun 400. Yılı Dolayısıyla Evliya Çelebi ve Seyahatnamesi Toplantısı Bildirileri, İstanbul, Türk Dili Kurumu Yayınları, s. 203-210.  
<https://makale.isam.org.tr/server/api/core/bitstreams/ee4b3f44-6d10-42e7-be7d8b7bd8bada18/content>

**TRT 2**. (18 Eylül 2023). *Hala Sultan Ada'da 500. Yıl 5. Bölüm*. Youtube. [@trt2](https://www.youtube.com/watch?v=HalaSultanAda500Yil5Bolum)

**Siyer TV**. (28 Haziran 2013). 42. Hz. Ümmü Haram BintMilhan (r.a.) Hala Sultan / Lefkoşa. Youtube. [42. Hz. Ümmü Haram BintMilhan \(r.a\) Hala Sultan / Lefkoşa](https://www.youtube.com/watch?v=42HzUmmuHaramBintMilhan(r.a)HalaSultan/Lefkoşa)

**Turan**, Osman. (2021). *Selçuklular ve İslamiyet*, (12. Basım). İstanbul: Ötüken Yayınları.

**Yılmaz,** Necdet. (2017). Kıbrıs'ta Hala Sultan Tekkesi ve Son Şeyhi Musa Kâzım Efendi. Osman Köse (Ed.). *Tarihte Kıbrıs-I* içinde (ss. 809-821). İstanbul: Akdeniz Karpaz Üniversitesi Yayınları.

---